

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Jakob Mideljung

Svensk hantering av polygama äktenskap

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Marie Göransson

Termin: VT 2015

Innehåll

1	INLEDNING	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Syfte	5
1.3	Frågeställningar	5
1.4	Avgränsningar	5
1.5	Metod och Perspektiv	6
1.6	Material	6
1.7	Forskningsläget	7
1.8	Disposition	7
2	POLYGAMI I SVENSK RÄTT	8
2.1	Inledning	8
2.2	Svensk familjerätt	8
2.3	Svensk straffrätt	9
2.4	Svensk förvaltningsrättslig hantering av utländsk polygami	11
3	SVENSK INTERNATIONELL PRIVATRÄTT	13
3.1	Lagstiftning	13
3.1.1	Inledning	13
3.1.2	Internationella äktenskap	13
3.2	Ordre public	15
3.2.1	Inledning	15
3.2.2	Svensk ordre public avseende polygami	15
4	LAGVAL I FAMILJERÄTTSFRÅGOR	18
4.1	Inledning	18
4.2	Makars förmögenhetsförhållanden	18
4.3	Underhåll mellan makar	19
4.4	Arv	20
5	TILLÄMPLIGHETSPROBLEM	22

5.1	Inledning	22
5.2	Bodelning	23
5.3	Arv	24
5.4	Underhåll mellan makar	25
5.5	Åklagares talan om tvångsupplösning	26
6	ANALYS	29

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

RÄTTSFALLSFÖRTECKNING

Summary

According to Swedish law a foreign marriage is recognized if it is valid under the law of the state where it was entered into. The exception to this is if such a marriage is void as a matter of public policy. Whether or not that applies to polygamy is still uncertain. This thesis will not touch upon whether or not Sweden should have a restriction on the number of parties in a marriage; instead it will focus on how Sweden manages foreign polygamous marriages.

The thesis aims to shed light upon how national Swedish law and Swedish international private law handles polygamy. This is done by using a legal dogmatic method to examine Swedish family law, Swedish criminal law and how Swedish administration handles polygamous marriages. After that the Swedish international private law concerning international marriages is presented. The approach in Swedish doctrine is that polygamy is not in opposition to Swedish public policy, and the arguments concerning the content of Swedish public policy with regards to polygamy are put forward. After this potential problems in appointing applicable law for polygamous marriages are pointed out. Lastly four areas where problems could arise from Swedish law being applied to polygamous marriages are presented, and possible solutions explored.

Having presented the subject area the conclusions are that there are no formal constraints for Sweden to recognize polygamous marriages, and that it wouldn't be a good solution to bar such recognition as a matter of public policy. Public persecutors should be able claim for a forced divorce as immigrated polygamous marriages fall under the law's scope, but a persecutor ought to find that the negative impact for effected parties leads to the conclusion that such a claim should not be raised. Other issues that could arise turns out to not be major problems.

Sammanfattning

Enligt svensk rätt ska utländska äktenskap erkännas om de är giltiga enligt lagen i det land de ingåtts. Undantaget till detta är om effekten av erkännandet går emot svensk ordre public. Huruvida så är fallet för polygami är fortfarande osäkert. Det här arbetet kommer inte beröra huruvida Sverige bör ha en begränsning på antal äktenskap eller inte, utan fokus ligger på den svenska hanteringen av utländska polygama äktenskap.

Uppsatsen syftar till att belysa nationell svensk rätt och svensk internationell privaträtts hantering av polygami. Detta görs genom att tillämpa rättsdogmatisk metod och undersöka svensk familje- och straffrätt, samt svensk förvaltningsrättslig hantering av polygama äktenskap. Efter detta presenteras den svenska internationella privaträtten som rör internationella äktenskap. Svensk doktrin intar inställningen att erkännande av utländska polygama äktenskap inte är i strid mot svensk ordre public, och uppsatsen redogör för hur argumentationen ser ut. Efter detta pekas potentiella lagvalsproblem för polygama äktenskap ut. Sist belyses fyra områden där tillämplighetsproblem för svensk rätt i förhållande till polygama äktenskap kan uppstå, och möjliga lösningar utforskas.

Det visar sig att det inte finns några formella hinder mot att Sverige skulle vägra erkänna polygama äktenskap, och att det inte torde vara en bra lösning att förhindra ett erkännande med hänvisning till ordre public. Allmän åklagare torde kunna föra talan om tvångsupplösning av äktenskapet, då hitflyttade polygama äktenskap torde falla in under bestämmelsen. Åklagaren torde dock finna att de negativa konsekvenserna för berörda parter medför att en sådan talan inte bör föras. Andra tillämpningsproblem som kan uppstå visar sig inte innebära några större svårigheter.

Förkortningar

BrB	Brottsbalk
Dir.	Direktiv
IDL	Lag om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo
IÄL	Lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap
JP	Juridisk Publikation
LIMF	Lag om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden
MIG	Rättsfall från Migrationsöverdomstolen
Prop.	Proposition
RH	Rättsfall från Hovrätterna
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
TSA	Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund
ÄB	Ärvdabalk
ÄktB	Äktenskapsbalk

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Utgångspunkten för ett västerländskt äktenskap var länge ett tvåsamheterosexuellt par. På senare år har man emellertid öppnat upp för en könsneutral lagstiftning. Internationellt sett, och inte bara i väst, är tvåsamhet normen. Polygami förekommer dock i stora delar av Afrika och Asien, och där främst i muslimska stater.¹ I kulturer där månggifte praktiseras är polygyni, att en man är gift med flera kvinnor, den absolut vanligaste formen. Polyandri, att en kvinna är gift med flera män, är sällsynt.² Det förekommer i begränsad form i områden i Tibet och då i form av att en kvinna kan vara gift med hennes mans bröder.³

I vår allt mer globaliserade värld, där fler människor rör sig från ett land till ett annat, kommer man i större utsträckning i kontakt med främmande företeelser. De människor som rör sig över gränserna tar med sig sina kulturer och traditioner. Med detta följer också främmande samlevnadsformer, bland annat månggifte. Stater tvingas förhålla sig till dessa företeelser på något sätt.

Den fråga vi ställs inför är hur Sverige ska hantera hitflyttade fall av månggifte. Hur vi väljer hantera det får konsekvenser för andra rättsområden. Om vi skulle erkänna ett polygamt äktenskap, hur blir det då vid en eventuell skilsmässa? Hur ska en bodelning göras? Eller vad händer om mannen dör – hur fördelas arvet?

---

¹ Jänträ-Jareborg 2011, s 391.

² Stark 2005, s 15.

³ Jänträ-Jareborg 2011, s 391 – 392.

1.2 Syfte

Uppsatsens övergripande syfte är att undersöka hur svensk rätt hanterar polygami. Jag vill belysa att nuvarande internationella privaträtt innebär att Sverige kan och bör erkänna polygama äktenskap. Jag ämnar också reda ut när svensk rätt kan behöva tillämpas på ett polygamt äktenskap, vilka problem som då kan uppstå och utforska möjliga lösningar på dessa.

1.3 Frågeställningar

- Kan giltiga polygama äktenskap förekomma i Sverige? Skiljer sig svaret mellan inhemska fall av tvegifte och utländska polygama äktenskap?
- Strider polygama äktenskap mot svensk ordre public?
- Vilka tillämplighetsproblem kan uppstå om Sverige erkänner polygama äktenskap?

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen kommer inte att beröra hur den svenska hanteringen av polygama äktenskap förhåller sig till rätten till familjeliv som den stadgas i Europakonventionen om de mänskliga fri- och rättigheterna. För att kunna göra rättighetsaspekten rättvisa hade jag behövt mer utrymme i arbetet.

I Sverige förekommer det så kallade ”informella äktenskap”. Det är när personer gifter sig religiöst, men inte juridiskt. För makarnas vidkommande fungerar det precis som vilket annat äktenskap som helst, men ur den svenska rättens ögon behandlas de inte som gifta. Enligt en del forskning är detta förekommande i Sverige. Jag har valt att inte beröra detta, trots att det kan användas av polygama makar för att undvika problem med den svenska

rätten. I praktiken innebär informella äktenskap nämligen inte en direkt krock med svensk rätt.

1.5 Metod och Perspektiv

Jag kommer att utgå ifrån en rättsdogmatisk metod. Området är emellertid inte direkt lagreglerat vilket innebär att förarbeten, utlåtanden, lagtext, praxis och liknande i stor utsträckning saknas. Det är emellertid inte nödvändigtvis ett problem.

Metoden passar för en utredning av IP-rättslig hantering av polygama äktenskap. Den lämpar sig emellertid på mindre på frågan om ordre public. Metoden kan också användas för att upptäcka tillämplighetsproblem, förstå sagda problematik och föreslå lösningar på den.

Uppsatsen kommer att inta ett kritiskt perspektiv för att kunna peka ut oklarheter och brister i nu gällande rätt, som ett första steg i att få en rättsordning som på ett tillfredsställande sätt kan hantera utländska polygama äktenskap.

1.6 Material

De källor som kommer att användas är i huvudsak lagtext, förarbeten och ett fåtal rättsfall. Jag har även haft mail- och telefonkontakt med både skatteverket och migrationsverket, men den informationen kommer att ha marginell betydelse för uppsatsen.

En offentlig utredning från 1987 om internationell familjerätt kommer att vara ryggraden för arbetet vad gäller krockar mellan svensk rätt och polygama äktenskap. Den också är en gemensam utgångspunkt för doktrin på området.

Då antalet polygama äktenskap i Sverige är väldigt lågt har det inte väckts något större intresse för en utredning. På området finns en mindre mängd litteratur av ett fåtal professorer. Jag kommer främst använda arbeten av uppsalaprofessorn Maarit Jänterä-Jareborg och lundaprofessorn Michael Bogdan.

1.7 Forskningsläget

Som nämnts ovan har intresset för ämnet varit nästintill obefintligt. Samtidigt som utredningen om internationella familjerättsfrågor färdigställdes inträffade ett tragiskt rättsfall i Danmark, som verkar ha inspirerat personer i Sverige att skriva om hanteringen av utländsk polygami, däribland Jänterä-Jareborg och Bogdan. Att doktrin har påverkats av det danska rättsfallet kan ha medfört att många argumenterat för en svensk hållning som kan undvika samma tragiska utfall.⁴ Sedan dess har ämnet inte utretts i större utsträckning, med fåtal undantag. Detta innebär att det inte finns några standardverk på området.

1.8 Disposition

Jag kommer att börja med att behandla den svenska straff- och familjerättsliga regleringen av polygami samt beröra den förvaltningsrättsliga hanteringen av polygama äktenskap. Därefter kommer jag att redogöra för svensk internationell privaträtt och svensk ordre public.

Efter detta kommer jag att reda ut när svensk rätt blir tillämplig på internationella äktenskap, och peka ut specifika lagvalsproblem för polygama äktenskap. I nästkommande del kommer jag att belysa problem som kan uppstå vid tillämpning av svensk rätt på polygama äktenskap, och att föreslå lösningar på dessa. Uppsatsen kommer sedan att avslutas i en analys.

---

⁴ För en beskrivning av rättsfallet, se Jänterä-Jareborg 2011, s 389.

2 Polygami i svensk rätt

2.1 Inledning

Jag kommer i det här kapitlet kort beskriva den svenska familjerättsliga regleringen av äktenskap och fall av tvegifte. Därefter kommer jag beskriva den svenska straffrättsliga regleringen och undersöka dess räckvidd. Slutligen kommer jag undersöka den svenska förvaltningsrättsliga hanteringen av utländsk polygami.

2.2 Svensk familjerätt

Tvegifte är reglerat i den svenska familjerätten. Ett befintligt äktenskap är ett äktenskapshinder för den som vill ingå ett nytt äktenskap.⁵ Det finns ingen möjlighet till dispens.⁶ Ett äktenskap kan upplösas på två sätt – om vi bortser från de fåtal fall där ett formfel vid vigseln innebär att äktenskapet är en nullitet⁷ – nämligen genom ena makens död eller genom äktenskapsskillnad.⁸ Möjligheten till återgång på grund av ogiltighet avskaffades på 70-talet.⁹

I tvegiftesfall kan äktenskapsskillnad genomföras utan betänketid, och kan begäras av båda makarna i både det första och andra äktenskapet.¹⁰ Detta är för att makarna själva ska kunna ta ställning till vilket äktenskap de vill ska bestå. Om de inte klarar av det kan allmän åklagare föra talan om äktenskapsskillnad, men då bara vad gäller det sist ingångna äktenskapet.¹¹

---

⁵ ÄktB 2:4.

⁶ Prop. 1973:32 s 46.

⁷ ÄktB 4:2 andra stycket.

⁸ ÄktB 1:5.

⁹ Genomfördes i.o.m. Prop. 1973:32; Se även Agell & Brattström 2011, s 48.

¹⁰ ÄktB 5:5.

¹¹ ÄktB 5:5 tredje stycket; Prop. 1973:32 s 144.

Intressant att påpeka är att konsekvensen av dessa regler är att båda äktenskapen i fall av tvegifte är juridiskt giltiga. Reglerna om tvångsupplösning träder dock in.¹²

2.3 Svensk straffrätt

Utöver den familjerättsliga regleringen är tvegifte också kriminaliserat. Påföljden är böter eller fängelse upp till två år.¹³ Brottsbestämmelsen omfattar både den gifte som ingår ett nytt äktenskap, och den ogifte som ingår ett äktenskap med den som redan är gift.¹⁴ En fråga är om straffbudet är tillämpligt in så fort makar i ett polygamt äktenskap kommer till Sverige. Frågan om svensk strafflagstiftnings tillämplighet i internationella sammanhang löses av internationell straffrätt, och då främst brottsbalkens andra kapitel.¹⁵

Till att börja med har svensk domstol jurisdiktion över alla brott som begås inom svenskt territorium.¹⁶ Tvegifte anses enligt svensk praxis inte som ett perdurerande brott.¹⁷ Brottet begås alltså vid det tillfället då äktenskapet ingås. Om tvegiften ingås i Sverige gäller således den svenska bestämmelsen såsom beskrivits ovan.

För tvegifte som ingås utom riket blir saken svårare. En första fråga att ta ställning till är om det svenska straffbudet som sådant omfattar tvegiften som ingås i utlandet. Vissa brott i brottsbalken omfattar gärningar oavsett på vilken geografisk plats de har begåtts medan andra omfattar endast handlande inom svenskt territorium. En territoriell begränsning går inte alltid att direkt utläsa av straffbestämmelsen. Exempelvis anses förargelseväckande beteende, ett brott mot allmän ordning, inte straffbart

---

¹² Jänträ-Jareborg 2011, s 399.

¹³ BrB 7:1.

¹⁴ Se Prop. 1962:10 del B s 231 – 232 för en diskussion kring ”tvegifte” som begrepp.

¹⁵ Asp 2014, s 25.

¹⁶ BrB 2:1; Se även Asp 2014, s 38.

¹⁷ RH 1994:74.

om det begås i utlandet. Det är nämligen brott mot den *svenska* ordningen man vill bestraffa.¹⁸

Tvegifte klassificeras som ett brott mot person. För den sortens brott föreligger som huvudregel ingen territoriell begränsning.¹⁹ Vad gäller tvegifte specifikt menar bland annat Bogdan i en artikel att det inte finns något som tyder på att tvegiftesbestämmelsen skulle vara territoriellt begränsad.²⁰

Frågan huruvida bestämmelsen om tvegifte är territoriellt begränsad eller inte saknar dock i de flesta fall praktisk betydelse. För att brott som begås i utlandet ska kunna straffas i Sverige krävs nämligen för det mesta även *dubbel straffbarhet*; att gärningen är straffbelagd inte bara i Sverige utan även i landet där gärningen begicks. Lagen i det landet kan också begränsa den påföljd svensk domstol kan döma ut.²¹ Endast i vissa extraordinära fall gäller inte kravet på dubbel straffbarhet,²² det är dock endast i ett fåtal situationer det är relevant för tvegifte. Som exempel kan ges att kravet inte gäller om svensk krigsman begår tvegifte på område där försvarsmakten är stationerad av annan anledning än övning.²³

Typfallet av utländska polygama äktenskap är att det ingås i en stat där polygami är fullt lagligt. Brottsbestämmelsen torde därför väldigt sällan bli tillämplig i internationella sammanhang.

---

¹⁸ Asp 2014, s 16.

¹⁹ Asp, Petter & Ulväng 2010, s 201.

²⁰ Bogdan 1978, s 140.

²¹ BrB 2:2; se även Asp 2014, s 50.

²² BrB 2:3.

²³ BrB 2:3 punk 2; För en beskrivning av tvegiftessituationer där kravet på dubbel straffbarhet inte gäller, se även Bogdan 1978, s 141.

2.4 Svensk förvaltningsrättslig hantering av utländsk polygami

Månggifte har i förvaltningsrättsliga sammanhang främst berörts i migrationsärenden. I migrationsverkets arbete tillämpas Utlänningslagen, vars utformning har påverkats av EU-direktivet om familjeåterförening. Enligt direktivet ska alla medlemsstater vägra uppehållstillstånd i fall där någon vill invandra till en EU-stat med äktenskaplig grund, om anknytningspersonen redan är gift och lever med någon i en medlemsstat.²⁴ Vidare får stater vägra uppehållstillstånd i fall där anknytningspersonen är gift eller sambo, även om det paret inte lever tillsammans.²⁵

Direktivet har gett upphov till paragraferna 17 a och 17 b i utlänningslagen. Enligt motiven till bestämmelserna var innehållet redan etablerat i svensk praxis i migrationsärenden.²⁶

Det är bara i anknytningsinvandring som polygami bedöms. Det är alltså bara i denna typ av ärenden som migrationsverket intagit en inställning. Det är dock värt att notera att det i migrationsverkets handbok för migrationsärenden framgår att polygami antagligen faller in under ordre public-förbehållet i IÄL 7:4.²⁷ Vad det innebär återkommer jag till längre ner.²⁸

Det sagda vittnar om att både migrationsverket och EU har en negativ inställning till polygama äktenskap, åtminstone i migrationsssammanhang.

Möjligtvis har Skatteverket intagit en mer generös attityd. Skatteverket bedömer ett äktenskaps giltighet vid införandet i folkbokföringen. Detta görs efter en summarisk prövning och har ingen bindande verkan för

---

²⁴ Dir. 2003/86/EG art 4.4.

²⁵ Dir. 2003/86/EG art 16.1 c.

²⁶ Prop. 2005/06:72 s 37.

²⁷ Handbok i Migrationsärenden s 217; Jf Jänterä-Jareborg 2011, och Bogdan 1978.

²⁸ Se avsnitt 3.2.

domstolar.²⁹ I min kontakt med skatteverket menade man att ordre public-förbehållet åtminstone var tillämpligt i fall av barngifte, vilket också framgår av praxis.³⁰ Min kontakt var dock osäker när det kom till månggifte. Det är dock klart att skatteverket emellanåt godkänner polygama makar i folkbokföringen.³¹

---

²⁹ Bogdan 2014, s 166.

³⁰ Exempelvis Kammarrätten i Jönköping, dom den 17 februari 2009 i mål nr 934-08.

³¹ Detta verkar ha varit fallet under lång tid: Bogdan 1978, s 139; SOU 1987:18 s 193; Jänträ-Jareborg 2011, s 395; Andersson 2007, i *Svenska Dagbladet*.

3 Svensk internationell privaträtt

3.1 Lagstiftning

3.1.1 Inledning

Internationell privaträtt hanterar företeelser med internationell anknytning där flera länders lagar skulle kunna tillämpas. För att kunna lösa frågor som ”Om jag åker till Thailand och gifter mig där – är äktenskapet då giltigt i Sverige?” krävs regler som pekar ut vilket lands lag som ska tillämpas. Den svenska internationella privaträtten behandlar också frågor om svensk domsrätt och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden.

3.1.2 Internationella äktenskap

Den svenska hanteringen av internationella äktenskap regleras i 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap (IÄL). Där stadgas när svensk domstol har domsrätt i äktenskapsärenden, när svensk lag ska tillämpas och i vilka fall Sverige erkänner ett äktenskap som har ingåtts i utlandet.

Om två personer vill ingå äktenskap i Sverige ska en hindersprövning enligt svensk rätt alltid göras.³² Om en av parterna har Svenskt medborgarskap eller har hemvist här, så är det *endast* svensk rätt som ska tillämpas vid hindersprövningen.³³ Om ingen av parterna har någon anknytning till Sverige ska det också prövas om det föreligger äktenskapshinder enligt lagen i det land parterna har anknytning till.³⁴ När äktenskap ingås inför svensk myndighet tillämpas alltså hindret mot äktenskap såsom beskrivits i avsnitt 2.2. Följden av detta blir att en person aldrig kan få till stånd ett polygamt äktenskap i Sverige, även om dennes hemlands lag tillåter det.

---

³² IÄL 1:1.

³³ Detta är en konsekvens av formuleringen i IÄL 1:1; Se även Bogdan 2014, s 161.

³⁴ IÄL 1:1 andra stycket; Se även Bogdan 2014, s 161.

Saken blir en annan om ett polygamt äktenskap lagligen ingåtts i utlandet och att makarna sedan flyttar till Sverige. Frågan blir då huruvida Sverige ska erkänna äktenskapet eller inte.

Huvudregeln är att ett äktenskap som är giltigt i det land det ingicks erkänns i Sverige såsom giltigt till formen.³⁵ Detta var länge det enda kravet som uppställdes för erkännande, men det innebar att det gick att komma runt svenska äktenskapshinder genom att ingå äktenskap utomlands.³⁶ För att förhindra detta infördes ytterligare en regel om erkännande, nämligen att ett utländskt äktenskap inte ska erkännas här om det ingåtts trots att äktenskapshinder enligt svensk rätt skulle föreligga om det skulle ha ingåtts i riket och minst en av parterna har svenskt medborgarskap eller hemvist här.³⁷ Syftet bakom detta var främst att förhindra barn- och tvångsäktenskap.³⁸

Dessa regler till trots kan man undantagsvis erkänna ett äktenskap ifall det föreligger *särskilda skäl*. Sådana skäl kan vara att det äktenskapshinder som gör det senare äktenskapet olagligt enligt svensk lag inte längre föreligger när saken väl ska avgöras. Så var fallet i ett avgörande från Migrationsdomstolen:³⁹ I målet hade en man ingått äktenskap med en svensk kvinna, men var redan gift i hemlandet. Migrationsdomstolen gav honom ändå svenskt uppehållstillstånd då det första äktenskapet hade upplösts innan domen meddelades. Det innebär att man erkände det senare ingångna äktenskapet trots det förelåg äktenskapshinder vid dess tillkomst.

---

³⁵ IÄL 1:7.

³⁶ Bogdan 2014, s 165.

³⁷ IÄL 1:8 a.

³⁸ Prop. 2003/04:48 sida 55 – 58.

³⁹ MIG 2009:28; Se även Prop. 2003/04:48 sida 57 som behandlar just den situationen.

3.2 Ordre public

3.2.1 Inledning

Som sagts erkänns äktenskap som ingåtts i utlandet om de är formellt giltiga i den stat det ingåtts i. Undantaget till detta är om erkännandet skulle vara i strid med *ordre public*.

Ordre public, franska för *allmän ordning*, är ett förbehåll om att en stat kan underlåta att tillämpa eller erkänna utländska avgöranden om konsekvensen av att göra det skulle anses strida mot rättsordningens grundläggande värderingar. Det kan liknas vid en säkerhetsventil. Uttryckliga ordre public-förbehåll kan hittas i en mängd olika svenska författningar som rör internationell privaträtt, men även om det inte uttryckligen står i lagen kan man i många fall ändå tillämpa det.⁴⁰

Vad som omfattas av ordre public kan inte med exakthet återges. Innehållet förändras i takt med samhällsförändringar,⁴¹ och grundas på värderingar i principfrågor.⁴² Det krävs en *uppenbar* strid med grundläggande värderingar för att kunna tillämpa förbehållet, och tillämpningen blir därför restriktiv.⁴³ Från svenskt håll försöker man hitta andra skäl att undvika att tillämpa utländska lagar som leder till orimliga resultat. Det kan nämligen uppfattas som diplomatiskt känsligt att hänvisa till ordre public.⁴⁴

3.2.2 Svensk ordre public avseende polygami

Det svenska ordre public-förbehållet vad gäller internationella äktenskap hittar vi i IÄL 7 kap. 4 §. Ett beslut som meddelats i främmande stat tillämpas inte i Sverige om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen. För att hantera utländska polygama äktenskap

---

⁴⁰ Bogdan 2014, s 66.

⁴¹ Bogdan 2014, s 69.

⁴² Prop. 2003/04:48 s 25.

⁴³ Prop. 2003/04:48 s 25.

⁴⁴ Bogdan 2014, s 68; se även Pålsson s 47 – 48.

skulle man kunna nöja sig med att falla tillbaka på den bestämmelsen; det är exempelvis så Frankrike hanterar tvegifte.⁴⁵ Svensk doktrin menar dock att det är osannolikt att månggifte faktiskt står i strid med svensk ordre public.⁴⁶ Utgångspunkten för doktrin och förarbeten är istället att båda äktenskapen gäller, då båda juridiskt giltigt har ingåtts i hemlandet.⁴⁷

Den svenska familjerätten bygger på det monogama äktenskapet. Erkännande av ett polygamt äktenskap kan då vara i strid mot svenska normer om exempelvis familjebildning, sexualitet, barnuppfostran eller allmän social ordning.⁴⁸ Utöver detta kritiseras polygami ofta såsom diskriminerande mot kvinnor, främst kvinnors rätt att frivilligt ingå äktenskap.⁴⁹

Jänterä-Jareborg menar dock att det är svårt att föreställa sig vad i att erkänna polygama äktenskap som skulle gå emot grunderna för den svenska rättsordningen.⁵⁰ Hon menar att det inte finns en nödvändig relation mellan polygami och diskriminering av kvinnor. Svensk rätt underkänner redan äktenskap som ingåtts under tvång, och det finns ingen anledning att vara lika absolut i förhållande till frivilliga polygama äktenskap.⁵¹

Bogdan resonerar i samma banor. Han menar också att polygama äktenskap inte torde vara i strid mot svensk ordre public, åtminstone inte när det gäller ett erkännande.⁵² Det finns inga skäl att inte hålla utländska äktenskap som ogiltiga när vi i svensk rätt håller tvegiften som giltiga. Han menar att det visserligen uppstår praktiska problem om arv, underhåll och liknande, men att det i sig inte torde vara skäl att vägra erkänna äktenskapet.⁵³ Den svenska

---

⁴⁵ Stark 2005, s 17.

⁴⁶ Singer, Jänterä-Jareborg & Schlytter 2010, s 221; Bogdan 2014 s 70; Jänterä-Jareborg 2011, s 404 – 405; Sayed 2010, s 209.

⁴⁷ Jänterä-Jareborg 2011, s 404. Se även SOU 1987:18 s 193.

⁴⁸ För äktenskapets olika funktioner, se Agell & Brattström 2011 s 14.

⁴⁹ Jänterä-Jareborg 2011, s 401.

⁵⁰ Singer, Jänterä-Jareborg & Schlytter 2010, s 221.

⁵¹ Jänterä-Jareborg 2011, s 410.

⁵² Bogdan 2014, s 70.

⁵³ Bogdan 1978, s 137.

familjerätten ska tillämpas även på polygama makar, men viss justering i enskilda fall kan behövas.⁵⁴

Det är heller inte så att bara för att polygama äktenskap skulle strida mot svensk ordre public så skulle man alltid kunna vägra att erkänna dem. För att tillämpa ordre public-förbehåll ska man även se till de berörda personernas anknytning till staten. Utfallet kan bli olika i fall där parterna är svenska medborgare och bor här, jämfört med fall där parterna är bosatta utomlands men domstolsprövning ändå sker här av någon anledning.⁵⁵ I prejudiciella frågor kan man också vara mer benägen att erkänna utländsk rätt som annars skulle stridit mot den allmänna ordningen. Avgörandet av en prejudiciell fråga leder sällan i sig direkt till en konsekvens som är stötande.

⁵⁶

Lagstiftaren har inte gjort några uttalanden kring vad som strider eller inte strider mot svensk ordre public, utan den bedömningen har lämnats åt rättstillämpningen.⁵⁷ Frågan om polygami har aldrig aktualiserats inför domstol, och utfallet är svårt att förutse.

---

⁵⁴ Bogdan 1978, s 137. Bogdan hänvisar till artikeln i sin bok ”internationell privat- och processrätt” från 2014, som en utläggning om hans uppfattning kring polygami och svensk rätt. Detta innebär rimligtvis att han fortfarande har samma uppfattning.

⁵⁵ Bogdan 2014, s 70.

⁵⁶ Bogdan 2014, s 70; Se även Jänträ-Jareborg 2011, s 401.

⁵⁷ Bogdan 2014, s 69.

4 Lagval i familjerättsfrågor

4.1 Inledning

Även om ett polygamt äktenskap skulle erkännas i Sverige är frågan om huruvida svenska lagar i övrigt ska tillämpas på äktenskapet inte löst. Vilken sorts anknytning till Sverige som krävs för att svensk rätt ska tillämpas varierar mellan rättsområden.

I fall då svensk lag inte ska tillämpas blir det istället ofta fråga om en utländsk lag där polygami är lagreglerat. Det blir alltså en rättsordning där övriga aspekter av polygamt samliv är reglerat. Har makarna ingått ett polygama äktenskap i ett land, har starkast anknytning till ett annat land och sedan flyttar någon av makarna till Sverige, blir situationen alldeles för svåröverskådlig för att göra någon meningsfull analys i ett så här litet arbete.

Det är fler personer att ta hänsyn till i ett polygamt äktenskap jämfört med ett monogamt. Detta gör lagvalsfrågan mer komplex. Jag ska nedan först beskriva hur lagvalet ska gå till och sedan utveckla hur detta ska tillämpas i förhållande till polygama äktenskap. Då antalet makar kan variera i det konkreta fallet kommer jag i den fortsatta framställningen för enkelhetens skull utgå ifrån att det är fråga om en man som är gift med två kvinnor.⁵⁸

4.2 Makars förmögenhetsförhållanden

Frågor som rör makarnas egendomsrättsliga status regleras i lagen om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF). Lagen behandlar frågor såsom vem som äger, råder och har skuldansvar för egendom eller hur en bodelning ska gå till.⁵⁹ Makar kan avtala med varandra om vilket lands lag som ska tillämpas

---

⁵⁸ Koranen tillåter upp till fyra fruar, men hur nationell rätt hanterar polygami varierar mellan muslimska länder; Sayed 2010, s 209.

⁵⁹ Jänträ-Jareborg 1994, s 438.

i förhållande till dem. Saknas ett sådant avtal gäller lagen i det land makarna tog hemvist efter giftermålet.⁶⁰ Om makarna efter äktenskapet tar hemvist i en annan stat och är bosatta där i minst två år, tillämpas det landets lag. Kravet på två års bosättning gäller inte om makarna tidigare under äktenskapet haft hemvist i den staten eller om båda makarna är medborgare där.⁶¹ Om makarna inte får gemensam hemvist i samma land efter äktenskapet gäller lagen i det land som makarna har starkast anknytning till.⁶²

För att svensk rätt ska bli tillämplig på förmögenhetsförhållandet mellan makar krävs alltså att de får gemensam hemvist i Sverige efter äktenskapet. Det finns olika tänkbara situationer för polygama makar. Den första situationen är att endast en av makarna flyttar till Sverige. Svensk rätt blir då inte tillämplig. En annan situation är att mannen och en av hustrurna flyttar till Sverige medan den andra hustrun stannar kvar i hemlandet. Då blir svensk rätt tillämplig på förmögenhetsförhållandet mellan mannen och hustrun som flyttar med, och hemlandets lag på förhållandet mellan mannen och hustrun som stannar kvar.⁶³

4.3 Underhåll mellan makar

Lagval avseende underhåll regleras av 2007 års Haagkonvention om underhåll. Konventionen är direkt tillämplig i svensk rätt.⁶⁴ Dessutom pekar EU:s underhållningsförordning ut konventionens lagvalsregler som de regler alla medlemsstater ska använda för att avgöra tillämplig lag avseende underhåll grundat på familjerelationer.⁶⁵

---

⁶⁰ LIMF 4 §.

⁶¹ LIMF 4 § andra stycket.

⁶² Prop. 1989/90:87 s 43 – 44.

⁶³ SOU 1987:18 s 195.

⁶⁴ Prop. 2011/12:110 s 20.

⁶⁵ EU-förordning nr 4/2009 art. 15.

Konventionen pekar ut den underhållsberättigades hemvistlands lag för att avgöra om någon har rätt till underhåll eller inte.⁶⁶ Om en av parterna motsätter sig detta och makarna har en starkare anknytning till ett annat land så ska det landets lag tillämpas.⁶⁷ Detta är för att förhindra att någon tar hemvist i ett land i syfte att få tillämpa givmilda regler.⁶⁸

Lagval i underhållsfrågor regleras alltså också utav hemvistbegreppet. Det är bara en person att ta hänsyn till så några skillnader i bedömningen finns inte jämfört med monogama äktenskap.

4.4 Arv

Arvsrätt regleras i lagen om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo (IDL). EU:s successionsförordning ska dock tillämpas på arv efter personer som avlider efter den 17 augusti 2015.⁶⁹ Förordningen ska ersätta EU-medlemmars nationella internationella privaträtt på det området, men under en övergångsperiod kommer båda regelverken behöva användas.⁷⁰

Regelverken skiljer sig åt i vilket lands lag de pekar ut som tillämplig. Enligt IDL 1:1 ska rätten till arv prövas enligt lagen i det land den avlidne var medborgare i vid sin död, medan successionsförordningen art. 21 pekar ut lagen i det land den avlidne hade hemvist i vid sin död. Övergången från medborgarskap till hemvist kommer för Sveriges vidkommande innebära att utländsk rätt behöver tillämpas allt mer sällan. Det beror på att invandrare som får hemvist här kommer bli underkastade svenska regler.⁷¹

Varken successionsförordningen eller IDL innebär några svårigheter i förhållande till polygama äktenskap. Den första situationen är att endast

---

⁶⁶ 2007 års Haagkonvention art 3.

⁶⁷ 2007 års Haagkonvention art 5.

⁶⁸ SOU 2010:59 s 167.

⁶⁹ EU-förordning nr 650/2012 art. 83.

⁷⁰ EU-förordning nr 650/2012 art. 20; Se även Bogdan 2014, s 216.

⁷¹ Bogdan 2014, s 217.

mannen flyttar till Sverige. När han uppfyller anknytningskraven gäller svensk rätt på kvarlåtenskapen. Det är inte svårare att mannen och endast en hustru flyttar till Sverige. Uppfyller mannen anknytningskraven och avlider här så tillämpas svensk rätt. Utfallet blir detsamma för båda fruarna, eftersom samma lag kommer avgöra deras rätt till arv.

5 Tillämplighetsproblem

5.1 Inledning

Erkänns polygama äktenskap och ska svensk rätt tillämpas behöver regler modifieras för att passa en polygam samlevnadsform. Även om vi erkänner äktenskapen men regeln om tvångsupplösning ska tillämpas behöver regler modifieras. En bodelning med anledningen av tvångsupplösning sker nämligen på samma sätt som en vanlig bodelning.⁷²

Även om Sverige inte ska erkänna utländska polygama äktenskap kan en undersökning av hur regler ska modifieras ändå vara relevant och inte bara ett tankeexperiment. Det händer emellanåt att tvegifte förekommer i Sverige på grund av misstag vid hindersprövningen. Tvegiftet anses fortfarande juridiskt giltigt,⁷³ men ska tvångsupplösas. En talan om tvångsupplösning torde dock rimligtvis fordra att det faktiskt föreligger ett äktenskap att föra talan mot. Som vi sett upplöses äktenskap vid dödsfall.⁷⁴ Om maken som är gift med flera personer avlider innan något äktenskap hinner tvångsupplösas föreligger samma juridiska situation som när mannen i ett polygamt äktenskap avlider.⁷⁵

I en utredning från 1987 om internationella familjerättsfrågor menar familjerättssakkunniga att polygamins ovanlighet inte motiverar någon lagstiftning på området. Eventuella problem löses bäst av rättstillämpningen.⁷⁶ Det kan tänkas att antalet polygama äktenskap sedan dess har ökat i takt med en ökad invandring, men då ingen statistik finns på området är det oklart om förutsättningarna har förändrats eller inte. Familjerättssakkunniga påpekar dessutom att det vore ett oerhört arbete att

---

⁷² Prop. 1973:32 s. 117. Denna ordning ersatte de äldre specialregler som tillämpades vid återgång av äktenskap.

⁷³ Se ovan i avsnitt 2.2 fjärde stycket.

⁷⁴ Se ovan i avsnitt 2.2 första stycket.

⁷⁵ Eget resonemang. Denna situation uppstår dock emellanåt, se exempelvis bakgrunden för Stockholms Tingsrätts dom den 27 januari 2014, målnr T 17434-13.

⁷⁶ SOU 1987:18 s 196.

få fram regler för polygama äktenskap då utformningen av äktenskapen kan vara väldigt varierad.⁷⁷ Polygamins ovanlighet motiverar kanske inte heller ett sådant arbete. Familjerättssakkunniga föreslår istället generella principer som ska kunna ligga till grund för rättstillämpningen. Viktigast, menar de, är principen om likabehandling.⁷⁸ Alla äktenskap ska behandlas likvärdigt.⁷⁹

5.2 Bodelning

En vanlig bodelning enligt äktenskapsbalken går kortfattat till så att båda makars giftorättsgods läggs samman,⁸⁰ makarna får ta ut egendom så att deras skulder täcks,⁸¹ och resterande giftorättsgods delas lika mellan dem.⁸²

När en make avlider ska en bodelning göras. I ett polygamt äktenskap ska bodelningar göras med båda makarna. Principen om likabehandling ger ingen vägledning i hur de ska göras, annat än att resultatet ska bli detsamma oavsett vilken bodelning som görs först. De familjerättssakkunnigas förslag är att mannens egendom delas i lika många delar som han har fruar. Delarna används sedan i separata bodelningar var fru för sig. För att undvika obalansen som kan uppstå om mannen bidrar med hälften av sin egendom och frun med hela sin, föreslås att även fruns egendom delas upp. Hon bidrar med en lika stor del som mannen. Den andra delen av hennes egendom tillfaller henne. Utredarna menar att denna modell ger ett materiellt tillfredsställande resultat, och kan användas även i fall där det är en av fruarna som avlider eller när en skilsmässa tas ut.⁸³

Lösningen kan illustreras med ett exempel:

---

⁷⁷ SOU 1987:18 s 194.

⁷⁸ SOU 1987:18 s 197.

⁷⁹ Vilket torde vara en godtagbar utgångspunkt även för berörda parter. Enligt Koranen är polygami endast tillåtet om man behandlar varje maka likvärdigt. Sayed 2010, s 207.

⁸⁰ ÄktB 10:1.

⁸¹ ÄktB 11:2.

⁸² ÄktB 11:3.

⁸³ SOU 1987:18 s197 – 198.

Mannen M är gift med fruarna A och B. Mannen har 1000 kr, A har 500 kr och B har 2000 kr. M avlider. Till att börja med delas M:s tillgångar i två delar, lika många som han har fruar. 500 kr går då till vardera bodelningarna. Varje frus egendom ska också delas i två delar, där ena hälften går till bodelningen. För exemplet innebär detta att A ska bidra med 250 kr till bodelningen och B med 1000 kr. Övriga pengar tillfaller fruarna själva.

Situationen är då att A sitter på 250 kronor och B på 1000 kr. Bodelningen mellan M och A ska göras på 750 kr och mellan M och B på 1250 kr.

5.3 Arv

Enligt ärvdabalken ska kvarlåtenskap i första hand ärvas utav bröstarvingar.⁸⁴ Finns en efterlevande make får denne dock ära först, med full förfoganderätt. När den efterlevande maken sedermera avlider ärver bröstarvingarna ett efterarb efter den först avlidne maken samtidigt som de får ett separat arv från den senast avlidne maken. Särkullbarn – bröstarvingar till den först avlidne maken som inte är bröstarvingar till den efterlevande maken – får dock ta ut sitt arv direkt istället för att vänta på att den efterlevande maken avlider.⁸⁵ De kan dock avstå från den rätten till förmån för den efterlevande maken, och behandlas då som bröstarvingar.⁸⁶

För polygama äktenskap uppstår inga problem i fall där någon av fruarna avlider. När svensk rätt är tillämplig finns det inget som skiljer sig från ärvdabalkens typsituation; frun har bara en man.⁸⁷

Det blir annorlunda om det är mannen som avlider. Utredarna menar att en tillämpning av likabehandlingsprincipen innebär att båda fruarna har rätt till

---

⁸⁴ ÄB 2:1

⁸⁵ ÄB 3:1.

⁸⁶ ÄB 3:9.

⁸⁷ SOU 1987:18 s198.

lika stora arvslotter efter mannen. Detta kan dock justeras av basbeloppsregeln, som garanterar efterlevande make ett visst minimibelopp efter den avlidne maken.⁸⁸ Regeln är socialt motiverad, och kan medföra att den enda frun har rätt till en större arvslott än den andra.⁸⁹

Om mannen har barn med båda fruarna torde situationen lösas enligt samma mönster som bodelningen. Mannens kvarlåtenskap delas i två delar som tillfaller fruarna med full förfoganderätt, som sedan går i efterarv till mannens bröstarvingar då respektive fru avlider.⁹⁰

Ett annat scenario är att mannen har barn med endast en av fruarna. Utredarna menar att utav mannens kvarlåtenskap ska hälften direkt tillfalla hans bröstarvingar. Den andra hälften ska tillfalla den efterlevande maken med full förfoganderätt, och som sedan kan gå i efterarv.⁹¹ Hustrun som mannen inte har barn med ingen rätt till arv, med undantag för sin rätt till sitt basbelopp.⁹²

5.4 Underhåll mellan makar

Enligt äktenskapsbalken ska båda makar gemensamt sörja för deras gemensamma och enskilda behov.⁹³ Om makarna inte bor med varandra kan den ena maken vara skyldig att betala underhållsbidrag för att täcka den andres behov.⁹⁴ Vid äktenskapsskillnad kan den ena maken ha rätt till underhållsbidrag, antingen genom ett engångsbelopp eller löpande bidrag över en tid. Storleken på bidraget är behovsprövat.⁹⁵

---

⁸⁸ ÄB 3:1 andra stycket.

⁸⁹ SOU 1987:18 s 199.

⁹⁰ ÄB 3:1-2; SOU 1987:18 s 199.

⁹¹ SOU 1987:18 s 199. Detta torde vara för att barnen behandlas som särkullbarn i förhållande till den efterlevande maken de inte är bröstarvingar till. Se avsnitt 6.2 för vidare kommentar.

⁹² ÄB 3:1 andra stycket.

⁹³ ÄktB 6:1.

⁹⁴ ÄktB 6:6.

⁹⁵ ÄktB 6:7.

Frågan om underhåll mellan polygama makar berörs inte utav utredningen. Det torde inte heller direkt innebära några problem med den svenska rätten. Vid en tillämpning av likabehandlingsprincipen torde man finna att mannen har lika stort ansvar gentemot båda fruar. Varje enskild fru har bara ansvar för deras egna och mannens behov. De praktiska svårigheterna består i att särskilja olika behov från varandra.⁹⁶

Polygami praktiseras i en del muslimska stater. I sådana rättsordningar förekommer också andra rättsinstitut som kan tas med till Sverige och måste hanteras av den svenska rätten. Vad som kan vara av intresse här är ”Mohar”, eller ”Mahr”. Dess funktion är att mannen i äktenskapskontraktet åtar sig att ge viss egendom till hustrun vid äktenskapets ingående eller vid en senare tidpunkt.⁹⁷ Rättsinstitutet har ibland klassificerats som en reglering av makarnas förmögenhetsförhållande⁹⁸ och ibland som underhåll mellan makar.⁹⁹ Det finns också doktrin som menar att det bör förstås som ett helt eget rättsinstitut.¹⁰⁰ Skillnaden i klassificeringen kan förklaras utifrån dess olika utformning i fallen.¹⁰¹

Hur Mahr sammanspelar med makars underhållsplikt gentemot varandra, polygama äktenskap och den likhetsprincip man menar ska prägla svensk hantering av sådana äktenskap är viktig fråga att utreda. Av platsbrist kan jag dock inte utreda detta i ett detta arbete.

5.5 Åklagares talan om tvångsupplösning

Allmän åklagares möjlighet att väcka talan om tvångsupplösning är i första hand en internrättslig bestämmelse för att hantera inhemska fall av tvegifte.¹⁰² Det utesluter emellertid inte att den skulle kunna tillämpas i fall

---

⁹⁶ Eget resonemang.

⁹⁷ Sayed 2010, s 212.

⁹⁸ RH 2005:66.

⁹⁹ RH 1993:116.

¹⁰⁰ Singer, Jänträ-Jareborg och Schlytter 2010, s 231 – 232.

¹⁰¹ Bogdan 2014, s 62.

¹⁰² Prop. 2003/04:48 s 49; SOU 1987:18 s192.

där makarna har tillräckligt stark anknytning till Sverige, trots att det polygama äktenskapet lagligen ingåtts i en annan stat.¹⁰³

Familjerättsakkunniga menar i utredningen från 1987 att inga slutsatser kan dras om när bestämmelsen blir tillämplig på sådana äktenskap baserat på svensk domstols behörighet i internationell privaträttsliga sammanhang.¹⁰⁴ Svensk domstol kan åtminstone inte döma till äktenskapsskillnad mot makarnas vilja innan någon av dem haft hemvist här i minst ett år och skäl till äktenskapsskillnad saknas enligt deras hemlands lag.¹⁰⁵ Även om de har haft hemvist här i minst ett år kvarstår hindret om makarnas och gemensamma barns intresse medför att det föreligger *särskilda skäl*.¹⁰⁶ Det fordras en skälighetsbedömning, i vilken man tar hänsyn till makarnas anknytning till Sverige: Ju svagare anknytning desto mindre skäl att tvångsupplösa äktenskapet.¹⁰⁷

Bogdan är av en annan uppfattning. Han menar att när svensk domstol är behörig att döma i ett äktenskapsmål kan åklagare också väcka talan om tvångsupplösning. Regeln om svensk domstols behörighet¹⁰⁸ gör nämligen ingen skillnad mellan om det är en av makarna eller åklagaren som väcker talan. Bogdan påpekar att det vore orimligt att grunda behörighet baserat på käranden, som i det här fallet är åklagaren. Istället baseras domsrätten på svarandens medborgarskapsland eller hemvist. För Sveriges vidkommande torde det räcka med att någon av makarna har hemvist här i landet. Ettårsregeln är dock fortfarande tillämplig.¹⁰⁹

Förutom oklarheten kring när bestämmelsen blir tillämplig så är regeln fakultativ. Det finns alltså inget krav på åklagare att väcka en talan om tvångsupplösning. Enligt motiven till regeln är det emellertid endast i

---

¹⁰³ SOU 1987:18, s 192.

¹⁰⁴ SOU 1987:18, s 193.

¹⁰⁵ IÄL 3:4.

¹⁰⁶ IÄL 3:4 tredje stycket; Se även Bogdan 1978, s 138.

¹⁰⁷ Bogdan 2014, s 172.

¹⁰⁸ IÄL 3:2.

¹⁰⁹ Bogdan 1978, s 138 – 139.

undantagsfall som åklagare ska underlåta att föra talan.¹¹⁰ Åklagaren ska göra en intresseavvägning mellan de negativa konsekvenser en tvångsupplösning kan innebära för personerna, och vad som från allmän synpunkt anses stötande.¹¹¹ Ett exempel som ges rörande tvegifte är fall där det första äktenskapet ingåtts i utlandet, och det andra i Sverige. Det andra äktenskapet kan ha bestått under lång tid och alla parter levt under uppfattningen att det första varit upplöst. I sådana fall ter det sig orimligt att allmän åklagare ska vara ålagd att alltid föra en talan mot det senare äktenskapet.¹¹²

Jänterä-Jareborg menar att en sådan tolkning av tillämpligheten är orimlig. Till att börja med menar hon att det inte torde föreligga några hinder mot att erkänna ett polygamt äktenskap mellan makar som flyttat till Sverige. Tvångsupplösning är avsett för inhemska situationer. Att allmän åklagare då skulle kunna underkänna äktenskapet efter att de fått tillräckligt stark anknytning till Sverige ter sig långsökt.¹¹³

Bogdan anser att det är tänkbart att regeln kan tillämpas på inflyttade fall av polygama äktenskap, men att det torde finnas någon sorts tidsbegränsning. Talan borde kunna föras kort efter att makarna blivit svenska medborgare. Åklagaren har dock möjlighet att ta hänsyn till övriga omständigheter i det konkreta fallet.¹¹⁴

---

¹¹⁰ Prop. 1973:32 s. 144.

¹¹¹ Prop. 2003/04:48 s 39.

¹¹² Prop. 1973:32 s. 118 – 119.

¹¹³ Jänterä-Jareborg 2011, s 404.

¹¹⁴ Bogdan 1978, s 139.

6 Analys

6.1 Resultat

Som nu framkommit har man i svensk rätt försökt begränsa tvegifte i möjligaste mån. Ett inhemskt tvegifte, om det ändå kommer till stånd, är emellertid giltigt. Frågan om utländska polygama äktenskaps giltighet är svårare. Å ena sidan föreligger inga formella hinder mot erkännande om äktenskapet är formellt riktigt i landet det ingicks - å andra sidan kan Sverige vägra erkännande det om det strider mot ordre public.

Den första frågeställningen kan alltså besvaras. Polygama äktenskap kan förekomma i Sverige, och detta gäller både inhemska tvegiftssituationer och inflyttade polygama äktenskap. För att fullt ut kunna besvara frågan om utländska polygama äktenskaps giltighet i Sverige måste emellertid den andra frågeställningen också besvaras; Strider polygami mot svensk ordre public?

Ingen vägledning går att finna i lagstiftning. Det finns heller ingen praxis att vända sig till då frågan aldrig aktualiserats inför domstol. Att svensk nationell rätt håller tvegiften som juridiskt giltiga, traditionen att utgå ifrån att båda äktenskapen är giltiga, svenska myndigheters hantering samt avvägningen som ska göras inför tvångsupplösningar tyder dock på ett förhållningssätt som inte är absolut. Dessutom är uppfattningen i doktrin och i förarbeten i stort sett enhetlig.

Doktrin argumenterar för att ett erkännande av polygami inte går emot den svenska rättsordningens grundläggande värderingar. Bogdans resonemang vilar på orimligheten i att anse utländsk polygami som oförenligt med svensk ordre public när svensk rätt håller tvegiften som giltiga.¹¹⁵ För att

---

¹¹⁵ Se avsnitt 3.2.2.

kunna tillämpa ett ordre public-förbehåll föreligger ett krav på *uppenbar* oförenlighet med grunderna för rättsordningen. I ljuset av det blir Bogdans argument övertygande. Polygami kan nämligen inte uppenbarligen vara i strid mot grundläggande svenska värderingar om vi håller tvegiften som juridiskt giltiga. Därför är det inte heller i strid mot svensk ordre public.

Som nämnts ovan påpekas emellanåt att polygami skulle vara kvinnodiskriminerande.¹¹⁶ Svensk rätt har emellertid redan ett skydd mot tvångsäktenskap och det gäller även för polygami. Diskrimineringen behöver dock inte vara i form av ett uttryckligt tvång, utan socialt tryck. Det behöver dock utredas huruvida det förekommer innan man kan väga in det i bedömningen. Det måste också påpekas att om det inte finns ett nödvändigt samband mellan polygami och kvinnodiskriminering så är huruvida polygami ska erkännas och huruvida ofrivilliga äktenskap ska erkännas två olika diskussioner.

Den andra frågeställningen förblir således obesvarad. Så gott som allt tillgängligt material pekar på att polygami inte går emot svensk ordre public, men fram tills att ett domstolsavgörande kommer förblir läget osäkert.

Detta leder oss vidare in på den tredje frågeställningen. När polygama äktenskap förekommer i samhället uppkommer ett par praktiska frågor. Utredningen från 1987 är en bra utgångspunkt för att lösa problemen. Likabehandlingsprincipen leder till ett materiellt tillfredsställande resultat i de flesta fall.

Frågan är svårare när det gäller åklagares talan om tvångsupplösning. Bogdans resonemang om svensk domstols behörighet torde hålla som grund för när åklagare *kan* föra en talan om tvångsupplösning. Andra författare och de familjerättssakkunniga argumenterar inte kring när bestämmelsen kan

---

¹¹⁶ Se 3.2.2 andra stycket.

tillämpas, utan kring om den *bör* tillämpas när makarna fått en tillräckligt stark anknytning till Sverige.

Jänterä-Jareborg menar att det ter sig märkligt att Sverige först kan tillåta det polygama äktenskapet, för att sedan kunna underkänna detsamma så fort de får tillräckligt stark anknytning. Bogdans idéer står inte i motsatts till hennes. Båda resonerar kring olämpligheten i att tvångsupplösa ett äktenskap som tidigare erkänts. Det är dock möjligt att man skulle kunna tvångsupplösa äktenskapet strax efter att makarna blivit svenska medborgare.

Den sista frågeställningen kan således besvaras. Jag har naturligtvis inte redogjort för alla tänkbara situationer där tillämplighetsproblem kan uppstå i förhållande till polygama äktenskap. De exempel jag har lyft fram visar dock på att de juridiska problem som kan uppstå inte är så svårlösta som man kan tro.

Allmän åklagare har möjlighet att väcka talan om tvångsupplösning av polygama äktenskap när svensk familjerätt ska tillämpas i förhållande till dem och svensk domstol har domsrätt enligt IÄL. Vad gäller huruvida åklagare *bör* föra en sådan talan eller inte måste man se till effekten tvångsupplösningen kan ha för de inblandade parterna. De negativa konsekvenserna av ingripandet kan väga alltför tungt för makar och barn jämfört med att låta det bestå. Detta påpekas också i förarbeten, där man ger exempel på när social hänsyn går före allmänhetens intresse. Denna avvägning faller dock på åklagaren, som har bättre insikt i det konkreta fallet.

6.2 Egna kommentarer

Polygami är ett exempel på hur den familjerättsliga diskussionen kommit att handla om moralfrågor. Jag undrar dock hur långt moraliska anspråk på våra medmänniskor sträcker sig. Det finns få frågor kring vilken roll äktenskapet traditionellt sett spelat, men i och med den snabba förändring som skett

sedan 70-talet hade det varit lämpligt med en närmare undersökning kring vilken syn det svenska samhället har på äktenskapet som institution. Vilken moral ligger egentligen till grund för ett svenskt äktenskap 2015?

Frågan görs än svårare i och med att man måste ta hänsyn till individens rätt till familjeliv, såsom det stadgas i Europakonventionen om de mänskliga fri- och rättigheterna. Trots svenska övertygelser kan individers rättigheter sätta gränser för vad Sverige kan göra. Om jag haft mer tid och utrymme i mitt arbete så hade jag undersökt denna aspekt.

Man kan dessutom fråga sig hur tvångsupplösning, istället för ett återgångsinstitut¹¹⁷, tillgodoser den praktiska verklighetens behov.

Visserligen innebär det första alternativet en effektivare handläggning och öppnar upp för en större flexibilitet. Åklagaren ska nämligen ta hänsyn till flera intressen. Rättsläget blir emellertid mer otydligt, vilket måste anses särskilt olämpligt när det direkt rör människors familjeliv.

Vad gäller tillämplighetsproblematik hade jag till en början invändningar mot utredningens lösningsförslag avseende arvsfördelning i fall där mannen har barn med endast en fru.¹¹⁸ De familjerättssakkunniga är otydliga i att bröstarvingarna bör behandlas som särkullbarn i förhållande till den efterlevande maka som de inte är bröstarvingar till. De förklarar inte heller vad det skulle innebära. Jag har berört särkullbarn och efterlevande makas arvsrätt i avsnitt 5.3, och ordningen torde gälla mellan bröstarvingar och efterlevande maka som de inte är bröstarvingar till.

Jag anser det nuvarande rättsläget vara otillfredsställande. Sedan familjerättssakkunniga skrev sin utredning i slutet av 80-talet har inga undersökningar gjorts kring polygamins utbredning i Sverige. Att få säker statistik är ett första steg i att utvärdera behovet av ett vidare reformarbete. Oavsett polygamins utbredning krävs tydligare regler kring svensk

---

¹¹⁷ Se avsnitt 2.2.

¹¹⁸ Se avsnitt 5.3 femte stycket.

hantering av utländska polygama äktenskap. Jag hoppas att Sverige väljer att fortsätta ha en tillåtande linje som respekterar människors familje- och privatliv.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Propositioner

- Prop. 1962:10   Förslag till brottsbalk
Prop. 1973:32   Ändring i giftermålsbalken
Prop. 1989/90:87   Om vissa internationella frågor rörande makars
   förmögenhetsförhållanden
Prop. 2003/04:48   Åtgärder mot barn- och tvångsäktenskap
Prop. 2005/06:72   Genomförande av EG-direktivet om rätt till
   familjeåterförening
Prop. 2011/12:110   2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet

Statens offentliga utredningar

- SOU 1987:18 Internationella familjerättsfrågor
SOU 2010:59 Underhållsskyldighet i internationella situationer

Lagar

- Brottsbalk (1962:700)
Lag (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande
   äktenskap och förmynderskap
Lag (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors
   förmögenhetsförhållanden
Lag (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo
Äktenskapsbalk (1987:230)
Ärvidabalk (1958:637)

EU-material

- EU-förordning nr 4/2009 Underhållsförordningen
EU-förordning nr 650/2012 Successionsförordningen

Dir. 2003/86/EG Familjeåterföreningsdirektivet

Mellanstatliga konventioner

2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet

Myndigheters handböcker

Handbok i Migrationsärenden, uppdaterad den 25 augusti 2014.

Hämtad den 5 Maj 2015 från:

<http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Styrning-och-uppfoljning/Lagar-och-regler/Handbok-i-migrationsarenden.html>

Litteratur:

Agell, Anders & Brattström, Margareta, *Äktenskap, samboende, partnerskap*, 5., [uppdaterade] uppl., Iustus, Uppsala, 2011

Asp, Petter, *Internationell straffrätt*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Uppsala, 2014

Asp, Petter & Ulväng, Magnus, *Kriminalrättens grunder*, Iustus, Uppsala, 2010

Bogdan, Michael, *Svensk internationell privat- och processrätt*, 8., [aktualiserade] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2014

Singer, Anna, Jänträ-Jareborg, Maarit & Schlytter, Astrid, *Familj - religion - rätt: en antologi om kulturella spänningar i familjen - med Sverige och Turkiet som exempel*, Iustus, Uppsala, 2010

Stark, Barbara, *International family law: an introduction*, Ashgate, Aldershot, 2005

Pålsson, Lennart, *Svensk rättspraxis i internationell familje- och arvsrätt, 2.*,
[rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2006

Artiklar:

Andersson, Elin: "Månggifte godkänns – ibland". I: *Svenska Dagbladet* den
12 augusti 2007. Hämtad den 2 Maj 2015 från:

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/manggifte-godkanns-ibland_253013.svd

Bogdan, Michael: "Rättsställning i Sverige av invandrarnas polygamiska
äktenskap". I: *Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund* 1978

Jänträ-Jareborg, Maarit: "Egendomsförhållanden i internationella
äktenskap". I: *Svensk Juristtidning* 1994

Jänträ-Jareborg, Maarit: "Kan polygami vara lagligt i Sverige?". I: *Vänbok
till Rolf Nygren* 2011

Sayed, Mosa: "Svensk och Islamisk familjerätt – En jämförelse". I: *Juridisk
Publikation* 2/2010

Rättsfallsförteckning

Tingsrätten:

Stockholms Tingsrätts dom 2014-01-27, mål nr T 17434–13

Kammarrätten:

Kammarrätten i Jönköpings dom 2009-02-17, mål nr 934-08

Hovrätten:

RH 1993:116

RH 1994:74

RH 2005:66

Migrationsdomstolen:

MIG 2009:28